

alimara

REVISTA DE TREBALL SOCIAL

NÚMERO 39 / SEGONA ÈPOCA / JUNY DE 1997

**Consell Insular
de Mallorca**

alutara

Núm 39

Segona Època, juny de 1997

Edita: Consell Insular de Mallorca

Redacció: Servei d'Acció Social i Sanitat
General Riera, 67
07010 Palma
Tel: (971) 76 07 62
Fax: (971) 76 19 52

Portada: Sense títol
Carmen Cañada

Maquetació
i impressió: Esmert

Dipòsit legal: PM-128-1987

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Les tres vegades, amb aquesta, que hem inclòs el bloc de voluntariat, curiosament tots els articles que hem incorporat han estat signats pel nostre company Jorge Torres, que aquesta vegada s'identifica com a purament voluntari de l'APA d'Esporles. Encara que tenim en gran valor i estima els articles sobre el voluntariat dels nostre company, sí que volem fer una crida perquè la gent relacionada amb aquest col·lectiu (que no és poca) pugui aportar el seu granet d'arena a fi i efecte de poder complementar les valuoses aportacions de Jorge Torres.

*Fet l'incís, de l'article en qüestió cal dir que fou presentat com a ponència a les «Primeres Jornades sobre el Voluntariat a les Balears» dels passats dies 28 de febrer i 1 de març. El seu contingut arranca amb una breu **introducció**; passa seguidament a fer **cinc cèntims d'història** del fenomen voluntari; passa després a intentar fer **un parell de definicions** sobre el tema que ens ocupa, la qual cosa li permet, posteriorment, entrar en l'anàlisi de **quatre dades**. Un cop analitzades, passa a l'anàlisi del **caramull de lleis** existents que ordenen al voluntariat, per acabar exposant **un grapat de perspectives** a manera de conclusió.*

NOVES PERSPECTIVES DE LES ENTITATS DE VOLUNTARIAT

Ponència presentada a les
Primeres Jornades sobre el voluntariat a les Balears
28 de febrer i 1 de març de 1997

Jorge C. Torres
Voluntari de l'APA d'Esporles

INTRODUCCIÓ

Abordar les noves perspectives que tenen les Entitats de Voluntariat, pot comportar un cert exercici de futurologia més propi d'un endevinaire o d'un bruixot, que no d'un voluntari ficat en els quefers diaris de fer funcionar una petita organització, com és el meu cas. A part de la dificultat que comporta dibuixar les perspectives d'un sector tan divers, tan complex, tan nombrós i de vegades tan confús.

Arribats en aquest punt he de ser sincer i dir que tampoc no tenc una idea massa clara de quina pot ser l'evolució futura de les entitats de voluntariat. El que sí puc fer és oferir la meua reflexió, contrastada amb el parer i el saber de professionals i estudiosos del tema; reflexions en veu alta i que tenen més de dubtes, i de propostes per al diàleg, que d'afirmacions contundents i segures de la seva validesa.

Perquè en aquest tema tal vegada sí que sigui apropiat plagiar aquella coneguda estrofa d'Antonio Machado de «caminante no hay camino, *se hacen las perspectivas al caminar...*». I, ja que diuen que el passat porta sempre els senyals premonitoris del que serà el futur, començarem per fer cinc cèntims d'història recent del voluntariat al nostre país, per veure si trobam pistes per endevinar per on pot anar el futur de les entitats de voluntariat.

CINC CÈNTIMS D'HISTÒRIA

Tots sabem que el voluntariat no és un fenomen nou, que ha existit sempre, si bé no sempre se l'ha denominat de la mateixa forma.

En aquest sentit, tal vegada, el més nou sigui, precisament, la mateixa denominació de «voluntariat» i l'amplitud que ha adquirit aquest terme darre-rament, fins a identificar-ho, en general, amb les diferents formes concretes de participació social dels ciutadans.

Les entitats de voluntariat en els darrers trenta anys han exercit diferents papers, d'acord amb les circumstàncies històriques, polítiques i econòmiques que s'han donat.

Durant el franquisme, com en tots els règims dictatorials, tan sols les entitats de voluntariat «tolerades» i que estaven dirigides, manipulades i gestionades de manera directa o indirecta des del «règim», podien fer «obres de caritat» tendents a reconduir els elements inadaptats del sistema. Eren els anys de la «*Sección Femenina*» i del «*Frente de Juventudes*», entitats que, a més de fer «obres de caritat», tenien una clara missió d'adoctrinament al voltant del nacional-catolicisme.

Durant la transició i quan el règim comença a donar senyals de decrepitud, comencen a aparèixer associacions de resistència, de lluita per les llibertats, dins un marc de reivindicació política. Són els anys de les associacions unitàries amb finalitats polítiques, anys en els que les associacions de veïnats i el grups cristians d'apostolat seglar (HOAC, JOC, cristians de base) juguen un paper predominant a l'hora de vertebrar el descontent ciutadà.

Amb els primers ajuntaments democràtics, el moviment ciutadà comença el seu declivi. Des dels poders públics es vol substituir un model d'entitats reivindicatives i unitàries per un model més «europeu», més especialitzat. No deixa de ser curiós que a la Constitució es faci menció explícita de les Associacions de Consumidors, quan la seva implantació social no era gens significativa en aquells anys si la comparem amb les esmentades associacions de veïnats.

Aquests anys, també, han estat anys d'expansió de l'administració i d'una certa «florida» —entre cometes— de l'Estat del Benestar. Els anys 80 són anys en els que l'administració arriba pràcticament a monopolitzar l'oferta de serveis socials i culturals, fins i tot —és curiós— a costa de fer la competència a les mateixes associacions que tradicionalment venien prestant aquests serveis.

És a principis dels anys 90 quan aquest model dirigista de despesa pública creixent en serveis socials i culturals, es fa insostenible per la denominada «crisi de l'Estat del Benestar» —també entre cometes—. Aleshores, les administracions comencen a descobrir les bondats i excel·lències del voluntariat i de la participació social.

UN PARELL DE DEFINICIONS

Però, què entenem per entitats de voluntariat? Perquè, malgrat que el voluntariat estigui de moda, crec que encara ara la imatge social que es té d'ell continua fent referència a organitzacions com *Creu Roja* o *Càritas* i darrerament —i sobretot a partir de la campanya del 0,7%— a les ONG's de cooperació amb el Tercer Món, més que a organitzacions com *Amnistia Internacional*, *Greenpeace* o, per exemple, *l'Associació de Pares d'Alumnes d'Esportles*, de la que en form part.

Dic això perquè encara crec que quan parlem de voluntariat, sembla que ens referim —i ho dic amb tots els meus respectes— a la gent de bona voluntat, a les persones que tenen bons sentiments.

Afortunadament la realitat és una mica més complexa, una mica més apassionant.

Dins el sector del voluntariat hi ha de tot i molt. Hi ha des de gent i associacions que l'únic que es plantegen és pal·liar el sofriment del proïsme, sense més consideracions respecte de les causes que originen aquestes situacions, fins a gent i associacions que es plantegen un canvi social, un canvi de les estructures econòmiques, socials i polítiques. Són «l'altruisme indolor» i «el compromís

transformador», que diuen alguns autors, per referir-se al dos tarannàs que avui trobam dins el sector de les entitats de voluntariat.

Entre aquests dos extrems —per altra banda bastant simplistes— hi ha tot un ventall d'associacions que, des de diferents plantejaments: ideològics, organitzatius i estratègics, fan feina voluntàriament i legal emparats sota la denominació d'entitats sense ànim de lucre.

Davant aquesta realitat, el sentit comú em diu que tal vegada tot no val, però també que no és convenient establir jerarquies conceptuals en aquest sector que ens donin com a resultat diferents nivells de qualitat del voluntariat: de primera divisió, de segona... **La complexitat actual de la societat tal vegada estigui demanant, precisament, la presència activa d'un sector d'associacions plural i divers.**

Personalment em sent més a prop del voluntariat que sorgeix d'una consciència de ciutadania responsable, del desig de transcendir el vot i el pagament d'imposts com a úniques formes «democràtiques» de participar en la definició i construcció de la societat que vull.

D'aquest mosaic multicolor d'entitats, petites i grans, amb diferents objectius, organitzacions i denominacions (ONG, associacions sociovoluntàries, fundacions, etc.) i que actuen en realitats i àmbits diferents, vegem **quins són els elements que tenen en comú totes elles:**

- **Són Entitats que normalment funcionen totes sota la denominació legal i fiscal de no tenir ànim de lucre.** Això no vol dir que no puguin tenir beneficis: aquesta denominació simplement fa referència a que l'obtenció de beneficis no pot ser la raó de ser ni l'objectiu de l'entitat en qüestió i que, en el cas que es donin, no es poden repartir entre els seus associats.
- **Solen tenir uns estatuts legalitzats** i moltes vegades —desgraciadament— «estandaritzats», en els que es recullen els objectius, l'organització i el funcionament de l'entitat.
- **En principi, són entitats «independents» de l'administració.** Són entitats no governamentals encara que dades econòmiques ens diguin que el 67% dels doblers que manegen aquestes entitats provenen de l'administració pública i, majoritàriament, pel molt qüestionable procediment de les subvencions.
- **Bàsicament són entitats formades per personal voluntari,** és a dir, no retribuït, si bé darrerament la incorporació de professionals assalariats ha començat a ser significativa. Per exemple, un estudi realitzat el 1992 per l'antic Ministeri d'Afers Socials sobre les entitats que varen rebre subvenció del 0,5% de l'IRPF, posava de manifest que aquestes entitats havien generat 100.000 llocs de feina. Un parèntesi: una de les crítiques més reiterada que s'ha fet al voluntariat ha estat, precisament, la de que restava llocs de treball; aquestes dades introdueixen un altre element de reflexió al debat.
- **Els àmbits d'actuació d'aquestes entitats normalment estan relacionats amb els drets humans, la qualitat de vida i les relacions de convivència.**
- I, en general, podríem dir que compleixen alguna o varies de les següents funcions:

- Detecció de necessitats.
- Actuació directa en la satisfacció d'aquestes necessitats o derivació cap a les institucions pertinents.
- Denúncia de les situacions que generen les necessitats.

Aquestes entitats de voluntariat, juntament amb els sindicats, els partits polítics, els col·legis professionals i —el que darrerament s'ha anomenat— les empreses d'economia social, formen el denominat «Tercer Sector». Aquest sector se situa en contraposició o relació dialèctica —que queda més bé— amb els altres dos sectors que, hipotèticament, articulen la societat, que són el mercat i l'estat.

Hi ha autors que diuen que aquest Sector es basa en la insuficiència dels altres dos. «L'administració —el primer sector— proporciona béns públics, però amb limitacions; el mercat —el segon sector— permet l'elecció individual, però no proporciona béns públics; el tercer sector no té ni l'autoritat de l'administració ni el mercantilisme del mercat, però permet l'elecció individual i proporciona béns públics. Per tant, el tercer sector funciona perquè els altres dos no ho fan».

Els nord-americans, per exemple, tenen molt clar que el voluntariat és una forma eficaç d'organització, degut a què combina el millor dels altres dos sectors: per una banda l'eficàcia i el coneixement de les empreses, i per altre l'interès públic, la responsabilitat i la perspectiva de l'administració.

Aquest Tercer Sector estaria representat pel ciutadà, mentre que als altres els correspondria els personatges del mercader i del príncep. Òbviament, el paper a jugar per les entitats de voluntariat dependrà de les ideologies dominants en cada moment i/o societat, i del model de distribució de competències que es doni entre institucions. En societats amb un fort component estatal, les entitats de voluntariat tindran un paper residual. Societats en procés de reformulació de l'Estat del Benestar, donaran molt més joc i funció al Sector Privat i dins aquest a les entitats sense ànim de lucre.

QUATRE DADES

En els darrers vint anys, a Europa, s'ha donat un creixement molt important de les entitats de voluntariat.

Per tenir una mica de dimensió d'aquest fenomen de creixement espectacular del voluntariat aportaré quatre dades amb l'avertiment que s'han d'agafar com aproximació a la realitat i no com dades rigorosament contrastades: desgraciadament els estudis sobre les entitats de voluntariat són més aviat escassos, degut a la manca d'acord sobre l'objecte d'estudi: què és una entitat de voluntariat?

A França, per exemple, en els darrers vint anys s'han creat 650.000 associacions. A Gran Bretanya, en deu anys han estat 10.000 les noves entitats. A Itàlia, principalment al nord, són també 10.000 les associacions de voluntariat que funcionen.

A Espanya també ha passat el mateix, si bé per altres raons diferents a la resta de països del nostre entorn europeu. En vint anys han estat 70.000 les associacions que han complert amb el requisit d'inscriure's en el Registre Nacional

d'Associacions. Actualment són unes 150.000 les donades d'alta en aquest Registre.

A la nostra Comunitat Autònoma tenien, a finals de 1995, 3.800 associacions, el que dins el context nacional representa el 3% de les entitats registrades; casualment, un punt més del percentatge que representa la població de les Illes en relació a la població total de l'Estat espanyol.

Òbviament, no cal dir que ni a nivell d'Estat ni a nivell d'Illes totes aquestes associacions que figuren inscrites en el respectius Registres d'Associacions, funcionen. Tots sabem que és més comú anar a fer la inscripció de l'associació per, així, poder demanar la subvenció corresponent, que lliurar-ne la partida de defunció quan ja ha deixat de funcionar.

Aquestes xifres també tenen la seva traducció en termes econòmics. Així, tenim que **les entitats de voluntariat han deixat de ser un sector residual per començar a tenir un incipient pes dins les magnituds econòmiques dels països.** A l'Estat espanyol, les entitats no lucratives en serveis socials generaren al 1992 el 0,67% del PIB. Als EE.UU., amb molta més tradició i condicions per al desenvolupament de la iniciativa privada, lucrativa i no lucrativa, el milió d'organitzacions que existien, al 1984 generaren el 5,6% del PIB.

Però bé, analitzem una mica quines han pogut ser les raons o circumstàncies que han motivat aquest creixement tan notable de l'associacionisme:

- **Les inquietuds de participació de la societat civil s'han incrementat.** Un estudi deia que el 43% dels espanyols majors de 18 anys eren socis d'una associació i un altre estudi més recent deia que el 10% dels catalans majors de 16 anys declaren fer de voluntaris.
- **Les polítiques i iniciatives de foment del voluntariat que s'han donat per part dels poders públics.** Afortunadament pareix que es va superar, per part de la classe política, l'antiga idea que les entitats de voluntariat són molestes, supèrflues i quasi bé il·legítimes en una societat democràtica.
- **Major disponibilitat de temps lliure.** L'actual situació socioeconòmica de molts països d'Europa fa que les persones tinguin més temps lliure; els joves s'incorporen cada vegada més tard al mercat del treball i cada vegada més persones adultes es jubilen anticipadament. A més a més l'atur, i les noves tecnologies influeixen en què hi hagi una major quantitat de temps lliure.
- **Crisis de valors.** La societat està desencantada amb els valors dominants com el consumisme, el materialisme, l'individualisme, la competitivitat. Hi ha pèrdua de referències morals, pèrdua d'il·lusions col·lectives i d'ideologies. Es necessiten nous valors, noves motivacions, i la solidaritat i la participació social són valors en els que la gent hi troba una motivació i una referència.
- **Desencant amb els partits polítics i els sindicats.** Segons fonts del Ministeri d'Afers Socials, tan sols el 3% dels joves estan afiliats a partits i sindicats, mentre que el 32% hi estan a entitats de voluntariat. Un altre indicador d'aquest desencant és l'alt percentatge d'abstenció que es dona elecció rera elecció. Per exemple, en les darreres eleccions nord-americanes em sembla que l'abstenció va superar el 50%.

— La publicitat. L'important presència als mitjans de comunicació de catàstrofes humanitàries, ha fet augmentar la sensibilitat i —tal vegada— la consciència dels ciutadans. Per altra banda, avui a qual-sevol diari o revista hi ha publicitat d'una entitat de voluntariat. Són molts els programes que s'han dedicat a explicar el treball de les ONG's.

Però aquest creixement ha comportat també **diferents conseqüències**:

— **Diversificació dels àmbits d'actuació de les mateixes entitats.** Junta-ment amb el tradicional sector social —darrerament molt focalitzat cap a la cooperació internacional— s'han d'incorporar altres com són el medi ambient (per exemple els *Voluntaris de Na Burguesa*), el cultural (amb els recentment creats *Voluntaris de Sóller*), fins i tot l'empresarial (Associacions de Voluntaris Seniors —jubilatats— que es dediquen a assessorar a joves empresaris) i més recentment el sector serveis, amb les entitats «paraigua» (entitats que no actuen directament sobre cap necessitat social, cultural, ambiental, sinó que la seva funció és la de donar suport —tècnic, humà, econòmic— a les altres associacions de voluntariat,

— **Ampliació de les motivacions de la gent per fer-se voluntaris.** Sembla que ja s'ha superat la identificació del voluntariat amb les conviccions religioses d'antany. En una de les darreres enquestes fetes a Catalunya, donava el següent ventall de motivacions:

- Ajudar els altres (33%)
- Principis, ideals, solidaritat (23%)
- Passar el temps, distreure's (18%)
- Li agrada, el satisfà (16%)
- L'afecta personalment/familiar (14%)
- Per vocació (14%)
- Transformar la societat (8%)
- Necessitat de fer coses (5%)
- Conèixer gent (4%)
- Formació, aprenentatge (1%)
- Altres (11%)

— I, finalment, ha tingut la conseqüència que s'hagin promulgat —al nostre país— **un caramull de lleis** i normatives sobre voluntariat.

UN CARAMULL DE LLEIS

Tots sabem que, normalment, les lleis van de pressa darrera els esdeveniments. Primer són els fets, després venen les lleis per legalitzar i regular el que ja venia succeint a nivell social, però les lleis també serveixen per definir allò que és i allò que no és i, per tant, el que està dins la llei i fora de la llei, el que respon al model oficial i el que no hi respon. Per tant, des d'aquest punt de vista, les lleis condicionen el desenvolupament futur d'allò que regulen, defineixen el model a seguir en el futur.

Per aquesta raó em sembla obligat, a l'hora de reflexionar sobre les perspectives futures que tenen les entitats de voluntariat, fer un breu repàs a les disposicions legals aprovades darrerament al nostre país.

La dècada dels noranta ha estat *la dècada prodigiosa* quant a nivell legislatiu en matèria de voluntariat. És com si fos propòsit comú dels nostres legisladors no arribar al mític 2.000, al proper segle, sense tenir «regulats» o el que és pitjor, «controlats», els desitjos solidaris de participació de la societat civil. I, posats a pensar malament, les lleis de voluntariat es podrien interpretar com una espècie de certificat de defunció de l'Estat de Benestar, ja que, normalment, aquestes lleis confirmen la voluntarietat de l'estat a l'hora de respondre a les necessitats —drets— dels ciutadans i els fa corresponsables en les resolucions dels seus propis problemes. Així, l'estat deixa de ser l'únic responsable de l'Estat de Benestar: els ciutadans i les seves entitats de voluntariat també en són responsables sense saber-se molt bé fins a on.

Doncs bé, en els darrers cinc anys, set comunitats autònomes (Catalunya, Castella-La Manxa, Castella i Lleó, La Rioja, Aragó, Andalusia i Madrid) han desenvolupat normatives de diferents rangs (lleí, decret, reglament) sobre el voluntariat, bé en general o bé referit al sector social. El darrer a afegir-se a aquesta «febre legislativa» ha estat l'antic Ministeri d'Afers Socials.

El gener de 1997 ha fet un any que es va publicar al BOE la Llei 6/96, del Voluntariat. Aquesta Llei pretén reconèixer, promoure i impulsar el voluntariat, per la qual cosa defineix què és el voluntariat, els voluntaris i les organitzacions que tenen voluntaris, a més de proposar diferents mesures per fomentar-ho.

I ha estat, precisament, aquest punt, juntament amb la possibilitat de commutar el temps de voluntariat amb l'objecció de consciència, el que més crítiques ha suscitat des de les mateixes organitzacions de voluntariat, per la desvirtuació que aquestes mesures podien suposar en relació a allò que és més genuí del voluntari: la llibertat, la gratuïtat, la solidaritat.

Sense entrar en l'anàlisi detallada de l'esmentada Llei, sí almenys m'agradaria dir que tal vegada pressionats per «la moda del voluntariat» ha estat més fàcil fer una llei referida a aquest aspecte parcial de l'associacionisme i sobre qüestions no molt substancials, que desenvolupar amb caràcter «orgànic» els drets d'associació i participació recollits als articles 22 i 23 de la Constitució.

Així, tenim una llei que pretén regular el contingut sense regular el contingent; pretén regular el voluntariat que tenen les associacions, sense haver regulat abans el marc d'actuació d'aquestes associacions que, encara avui, és la Llei d'Associacions de 1964. Al meu parer s'ha començat la casa per la teulada.

Afortunadament a ca nostra, a les nostres Illes, encara no s'ha aprovat cap llei del voluntariat. I dic afortunadament perquè així encara som a temps de fer, sense presses, una llei el més consensuada possible, no ja amb els partits polítics —que de vegades no és que en sàpiguen molt de les entitats de voluntariat— sinó amb les mateixes entitats, amb les entitats grans i amb les petites, amb entitats del sector social i també dels altres sectors.

D'aquesta forma, és més probable que aconseguim tenir una llei allunyada dels mimetismes normatius i de la pressió de la moda. Una llei que aporti en primer lloc «ordre i simplicitat» al dispers i complex entramat de disposicions, reglaments i decrets que afecten el funcionament diari de les associacions, en

aspectes tan concrets com els diversos i reiterats registres d'associacions, les maleïdes subvencions, els desitjables convenis, els ineficaços òrgans de participació, etc. En segon lloc, **una llei que contempli, a més de principis i declaracions d'intencions, mesures i instruments concrets per potenciar la participació social**, el voluntariat independent, col·laborador —però també crític— de l'Administració; no un voluntariat submís, partidista de partit, encobridor de llocs de feina. En definitiva, **una llei amb personalitat pròpia que enfronti i faciliti el grapat de perspectives que tenim les entitats de voluntariat de les Illes.**

UN GRAPAT DE PERSPECTIVES

Diuen que el món està canviant. Jo sé que les entitats de voluntariat estan en moviment. Cada un dels agents que conformen l'estructura social, l'estat, el mercat i la societat civil, des de fa un parell d'anys estan reconsiderant i modificant el seu paper, el seu equilibri i la seva forma de relacionar-se. **A les entitats de voluntariat, com estructures que vertebraven una part d'aquesta societat civil, ens correspon enfrontar diferents reptes si volem ser associacions amb perspectives de futur.**

El primer d'aquests reptes podria ser el de l'eficàcia. Crec que les entitats de voluntariat ens hem de plantejar aconseguir resultats. La bona voluntat ja no és suficient. Hem de ser exigents amb nosaltres mateixos. Hem d'aconseguir allò que ens proposem. Si la missió és satisfer determinades necessitats amb la prestació de serveis, aquests hauran de procurar la qualitat. Si el que ens marcam és influir en la modificació de determinades polítiques, hem de ser eficaços i aconseguir el màxim de complicitat de la societat civil.

Aquest plantejament de ser eficaços ens ha de dur a repensar les nostres organitzacions, els nostres funcionaments, la nostra formació. La missió, el que ens proposam fer, és el més important, no l'entitat que només és un mitjà, un instrument al servei d'una causa.

El segon repte, tal vegada, sigui el de la **col·laboració**. Les entitats de voluntariat no ens podem aïllar en nosaltres mateixos. La complexitat de la societat actual reclama la intervenció conjunta de diferents entitats. Hem de cercar i trobar espais de col·laboració amb altres entitats de voluntariat. Hem de cercar més el que tenim en comú que el que ens separa. Amb els altres podem fer més i millors coses. La col·laboració i coordinació entre les entitats de voluntariat és una obligació moral que ens ha de servir per superar el minifundisme associatiu actual.

Però aquesta col·laboració també s'ha d'obrir cap a l'Administració, hem de superar el registre de l'enfrontament o del servilisme com a únics registres possibles de relació.

I també ens hem de plantejar i cercar la col·laboració amb el món de les empreses. Sí. Hem de superar —si és que els tenim— els prejudicis. Hem de ser llests i, sense oblidar la identitat, els interessos i el paper de cadascun dels agents, hem de millorar les habilitats de negociació i d'acord.

Els perills d'instrumentalització per part de l'administració i de mercantilització per part de les empreses, encara que siguin possibles i certs, no ens

haurien de limitar a l'hora d'establir col·laboracions eficaces per aconseguir el que volem.

El tercer repte crec que hauria de ser el de la **globalització**. Vull dir que, si bé el procés de formació de les nostres entitats de voluntariat cada vegada respon més a aspectes parcials, locals, específics o sectorials, no hauríem de perdre de vista la globalitat de les coses. Aquestes ni es donen perquè sí, ni tan aïlladament com nosaltres ens les plantejam. Les persones, les societats, el món, és un, indivisible. Malgrat que les entitats de voluntariat responguin a espais territorials concrets, àmbits o col·lectius específics, serà bo que sense perdre els nostres senyals d'identitat, ens plantegem obrir la reflexió i l'anàlisi a altres coordenades més globals. És el que es diu actuar localment i pensar globalment.

La transparència podria ser el quart repte. Si les entitats de voluntariat volem aconseguir el suport de la gent i de les entitats, de les administracions i de les empreses, hem de fer un esforç important per ser transparents.

Transparentes en les nostres ideologies i plantejaments, en les nostres intencions. Transparentes en les nostres organitzacions, en les nostres «dependències» i «vinculacions amb altres entitats o organitzacions»; i, sobretot, transparents en les formes de finançament i gestió econòmica. La transparència, en aquest cas, és sinònim de confiança i credibilitat. Hem d'evitar que l'obscurantisme sigui l'argument dels sectors que en els fons no creuen en la utilitat, necessitat i importància de les entitats de voluntariat.

I al darrer repte, per acabar, li posarem un terme una mica provocador: **La desobediència**.

Amb aquest terme vull fer referència a la necessitat que les entitats de voluntariat, com a part fonamental del Tercer Sector, dediquin temps, reflexió i esforços a construir el que podríem denominar «la cultura» pròpia del sector del que formen part.

Creo que les perspectives de futur, en bona mesura, vindran determinades, també, per la capacitat que tinguem per aprofundir en aquells elements que de forma més evident i nítida ens identifiquen; tant en els aspectes teòrics (filosòfics, conceptuals, o com els vulguin dir), com en els de caire més pràctic (estratègies, organització, funcionament).

Creo que aquesta feina d'elaboració hauria de fugir de la temptació de plagiar o transportar elements —sota el pretext d'eficàcia, de reconversió, de supervivència o de modernitat— que corresponen de forma més genuïna als altres dos sectors (el mercat i l'estat). És en aquest sentit que propòs una certa actitud de desobediència respecte dels valors i formes dominants avui dia.

Enfrontar reptes sempre és una tasca difícil, ho sé; però quan es tracta de la solidaritat, també sé que és el suficientment engrescador com per suscitar —com de fet ja està succeint— les il·lusions, els esforços i les ganes de moltes i molts de nosaltres: els voluntaris.

P.S.: A l'hora de cloure aquesta reflexió em sembla que és obligat palesar el testimoni d'admiració i profund respecte vers aquells voluntaris que, degut a les difícils i a vegades tremendes circumstàncies en les que duen voluntàriament el seu compromís solidari, més enllà de disquisicions teòriques sobre el voluntariat

han perdut la perspectiva de futur més important que es pot tenir: la de la seva pròpia vida.

BIBLIOGRAFIA:

- I Congrés Català del Voluntariat. 1995 (Ponències i Conclusions.)
- Guia de la Solidaridad. Ana de Felipe i Lilo Rdez. Ed. Temas de hoy, 1995
- Documentación Social núm. 94: «Mundo Asociativo». Caritas 1994
- Documentación Social núm. 103: «Tercer Sector». Caritas 1996
- Documentación Social núm. 104: «Voluntariado». Caritas 1996